

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р АНДА ПАЛИЕВА
НМА „Проф. Панчо Владигеров”
за дисертационния труд на
АННА ПЕТРОВА – ФОРСТЕР

на тема

НЕПОЗНАТА ЕВРОПЕЙСКА КЛАВИРНА МУЗИКА ОТ ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА XVIII – НАЧАЛОТО НА XIX ВЕК

с научен ръководител проф. д. изк. Елисавета Вълчинова–Чендова
за присъждане на образователната и научна степен *доктор*
в професионално направление 8.3. *Музикално и танцово изкуство*

Работата на Анна Форстер провокира интерес още със самото заглавие, определящо насочването на автора към нова, неразработвана музикалнонаучна тематика и подсказва много мащабно, сериозно, задълбочено историческо проучване в обширно териториално и времево пространство. Това потвърждава и първият поглед върху съдържанието на труда, който обхваща увод, пет глави, заключение, библиография и приложения, в общ обем 230 страници. В отделните глави, посветени на музикалните култури на Германия, Австрия, Франция и Англия, е разгледано творчеството на повече от 24 композитори, болшинството от които днес са малко познати имена.

От особено съществено значение е, че обръщането към това творчество произлиза от собствената пианистична практика на Анна Форстер и тя познава детайлно, „отвътре” музикалната тъкан на разглежданите произведения. А нейната изпълнителска биография е действително богата и респектираща.

Получила висшето си образование в Консерваторията в София, тя завършва във Висшето училище за музика в Женева курса за виртуозност

(*Ecole supérieure de musique, Cours de virtuosité*), получава и диплома за концертиращ артист от Висшето училище за музика (*Musikhochschule, Konzertdiplom*) в Люцерн, след което взима уроци по камерна музика при Натан Милщайн в Лондон, посещава и майсторските класове на Станислав Нейгауз, Иван Моравец, Юрген Уде. И вече 40 години тя изнася рецитали в Европа, предприема турнета в Америка, Япония, Италия с различни камерни състави, ръководи 10 години серия концерти „Geheitipp am Mittag” в Цюрих (1993 – 2000). Правила е записи за белгийското, френското, българското и австрийското радио и Радио Монте Карло, има телевизионни записи в Япония и Швейцария и издадени 6 компактдиска. Преподавател е в Женевското *Ecole supérieure de musique*, в *Konservatorium* в Цюрих и *Musikhochschule* и *Konservatorium* в Биен и др.

А владенето на 6 езика (български, руски, английски, немски, френски, италиански) ѝ позволява достъп в оригинал до извънредно широк кръг музикалноисторическа и аналитична литература и документалистика, което се вижда в посочената Библиография – 121 заглавия на четири езика. Това рядко съчетание на толкова активна артистична изявеност и богата ерудиция дават възможност на Анна Форстер да предложи едно сериозно, задълбочено изследване с приносно значение както за музикалноисторическата наука, така и за изпълнителската пианистична практика.

Работата е изградена в стройна, балансирана архитектоника, с ясна мотивировка за избора на разглежданите произведения и сполучливо обрисувани индивидуални характеристики като стилистика, клавирна техника и историческа значимост.

В **Увода** дисертантката ясно формулира целта и задачата на своето изследване, като основателно подчертава, че „това е пръв опит в българската музикологична литература обзорно да бъдат представени неизвестни, рядко изпълнявани европейски клавирни произведения от прелома между 18-и и

19-и век с желанието да се събуди интерес към тази музика не само за тесен кръг специалисти” (с. 5 – 6). Тя е водена от исторически убедителната мотивировка, че „запознаването със съчиненията на забравените тъй наречени малки майстори освен, че разширява нашия кръгозор и ни въвежда в нови музикални светове, ни дава съвсем различно, по-дълбоко разбиране и осмисляне и на творчеството на известни композитори. Гигантите на клавирната музика не са творили във вакуум, винаги е съществувала (и съществува) обмяна на идеи и влияние между творци; известните композитори са черпели идеите си както от своето вдъхновение, така и от музиката на своите колеги” (с. 5). И това е една съвременна, актуална позиция, разтваряща нови перспективи в музикалноизследователската наука и изпълнителската култура.

След очертаването в **Първа глава** на цялостната панорама в сферата на европейската клавирна музика, инструментариум, изпълнителска практика и пианистични школи от втората половина на 18-и началото на 19-и век, следващата **Втора глава** логично е посветена най-напред на Германия, тъй като, както авторката подчертава, през този период голяма част от композиторите в Англия и Франция, съчиняващи клавирна музика, както и първите майстори на пианофорте, са от немски произход. И именно в Германия, а не в Италия се правят първите опити за усъвършенстване на гравичембалото на Кристофори и продължилите подобрения, правени в Англия, са също дело на немски/швейцарски майстори (с. 10). Разглеждайки творчеството на **Йохан Мютел** и **Леополд Моцарт** дисертантката специално подчертава въвеждането за първи път на динамични знаци и указания за изпълнение, а в десетките сонати на **Фридрих Руст** намира, че в мисленето си и трактовката на инструмента той много повече се доближава до Бетовен, отколкото до съвременните му Хайдн и младия Моцарт. Представени са и дейността на **Даниел Щайбелт**, един от първите пътуващи пианисти-виртуози, както и забравените автори **Лудвиг Бергер**,

Август Александер Кленгел, Лудвиг Бьонер и Сикстус Бахман, чиито творби, според Анна Форстер, позволяват да се проследи постепенното създаване на нов музикален стил в търсенията на младото поколение музиканти в началото на 19-и век.

В трета глава логично се разгръща една пъстра картина на автори с различен национален произход, вследствие многонационалния характер на австрийската държава и култура. Тук намират място анализи и нова оценка на творчеството на чехските композитори **Ян Ванхал, Леополд Кожелух, Ян Воржишек**, австрийските композитори **Йозеф Вьолфл** (с германски произход) и **Николаус фон Круфт** и унгарския автор **Йохан Фус**. Анализите на техни творби, както и коментарите на съвременници, създават нова представа за контекста, в който са живяли и творили Хайдн, Моцарт, Бетовен, Шуберт.

Различна и много интересна картина е обрисувана в главата, посветена на клавирната музика във Франция в този период, свързана и със сложната социалнополитическа ситуация. Отново е разгледана дейността на композитори от германски произход – **Йохан Шоберт, Йохан Екард, Игнац Ладюрне**, както и на французите **Леонци Хонауер, Йохан Еделман, Ясент Жаден Александр Боели и др.** Авторката подчертава тук и един специфичен момент, отличителен за френската култура – активното присъствие на цяла плеада жени композиторки, сред които отделя специално внимание на **Елен де Монжеру**. Друг съществен момент е, че в началото на 19-и век повечето музиканти не са от френски произход, „парижкият музикален свят е интернационален” (с. 177) и Анна Форстер напомня присъствието на Антон Райха, Сигизмунд Талберг, Стефан Хелер и Фердинанд Хилер, Джордж Онслоу и по-късно Фредерик Шопен и Ференц Лист, като се спира по-подробно на значимостта на многостранната изпълнителска, творческа и педагогическа работа на **Фридрих Калкбренер**.

Подобна е и описаната ситуация за композиторите, работели в Англия (пета глава), които също са от немски произход. Разгледани са произведения на **Йохан Самуел Шрьотер, Йохан Баптист Крамер и Джордж Пинто.**

Като цяло разработката на Анна Форстер е издържана на високо професионално равнище, с изобилие от детайлно анализирани нотни образци и богат илюстративен материал. Изградена е многостранна панорама на епохата, с жив разказ с биографични детайли и исторически събития, корекции на съществуващи фактологични неточности. А сравненията с широк кръг по-късни композиции вмести автори и произведения в исторически континуум и извън конкретната епоха.

Съчетанието на задълбочено научно изследване и увлекателно белетристично четиво би представлявало интерес за широк кръг читатели, заради което горещо препоръчвам неговото отпечатване.

Посочените от дисертанта приноси на научното изследване напълно съответстват на рецензирания текст.

По темата на дисертационния труд са публикувани научни студии и статии в сп. *Българско музикознание* (2013, 2020), *Скрипичный ключ – Петербург* (2014, 2019); в Сборници от *Седма, Осма и Девета научни конференции на докторанти с международно участие „Млад научен форум за музика и танц“*, НБУ; Сборник от конференция, посветена на 250-годишнината на Даниел Щайбелт, Париж, 2015; Две статии в *Русская государственная библиотека*, Петербург, <http://nlr.ru/oniz/RA2159/publikatsii-otdela-not#sci>. В тези публикации са представени някои от основните идеи на дисертацията, а нейното съдържание е адекватно отразено в Автореферата.

Посочени са и няколко научно-приложни публикации – буклети към CD, издадени от Toccata Classics – Лондон, Gega New, Baby – USA.

В заключение, като имам предвид безспорните приноси качества на дисертационния труд на тема **„Непозната европейска клавирна музика от**

втората половина на XVIII – началото на XIX век”, си позволявам убедено да препоръчам на уважаемите членове на научното жури да присъдят на **Анна Петрова – Форстер** образователната и научна степен „доктор”.

31 март 2021

Проф. д-р Анда Палиева